

Citiți lecția din manual: *Evreii în epoca modernă*, notați schița lecției pe caiete și rezolvați fișele de lucru.

Evreii în epoca modernă

1. Sefarzi și așkenazi

- secolele XV-XVI - în Europa, diferențele dintre evreii sefarzi și așkenazi s-au accentuat:

I. Evreii sefarzi: s-au stabilit în spațiul italian, Polonia și Imperiul Otoman, au avut drepturi limitate, iar principalele ocupații au fost meșteșugurile, comerțul, medicina și cămătăria. Evreii stabiliți în spațiul italian au fost obligați să locuiască în ghetouri, comunități separate de restul populației, cu un nivel ridicat de autonomie (1516: în Veneția, a apărut primul ghetou evreiesc din spațiul italian), dar ca urmare a numeroase revolte antievreiești și execuții au migrat în Imperiul Otoman.

II. Evreii așkenazi: s-au stabilit în spațiul german, iar principalele ocupații au fost comerțul, meșteșugurile, cămătăria și medicina. Reforma religioasă declanșată de Martin Luther (1517) și Contrareforma demarată de Biserica Catolică au adus un nou val de legislații și persecuții antisemite ⇒ migrația evreilor așkenazi în Cehia, Polonia și Lituania.

- secolul al XVII-lea - în Anglia, Olanda, Sfântul Imperiu Romano-German și spațiul italian evreii s-au afirmat în domenii precum comerțul, finanțe-bănci (1606: în Amsterdam, fondarea Bursei de mărfuri; 1694: fondarea Băncii Angliei) și medicină;

- 1648-1657 - în Polonia, rebeliunea țăranilor ucraineni, condusă de Bogdan Zinovi Mihailovici Hmelnițki, împotriva moșierilor polonezi ⇒ pogromuri (masacre antievreiești: 30.000 victime);

- 1666 - în Imperiul Otoman, a debutat sabbateanismul, o mișcare religioasă apărută în jurul lui Shabbetai Tzevi, autoproclamat salvatorul evreilor ⇒ migrare semnificativă spre Palestina otomană.

2. Iluminism și emancipare

- secolul al XVIII-lea - ca urmare a numeroaselor războaie și războaie, evreii din Europa de Est au migrat în vestul continentului, contribuind la dezvoltarea comerțului intern și internațional, precum și la avansul economic (au inventat hârtiile de valoare și au dezvoltat sistemul de credit);

- prima jumătate a secolului al XVIII-lea - în Polonia, a apărut curentul religios de renaștere a iudaismului, hasidismul (din limba ebraică: „evlavie”, „cucernicie”), în jurul rabinului Israel Ben Eliezer, supranumit Baal Schem Tov („Stăpân al Bunului Nume”), bazat deopotrivă pe teama și pe iubirea față de Dumnezeu și păstrarea tradiției evreiești prin poveste, muzică și dans;

- a doua jumătate a secolului al XVIII-lea - în spațiul german, Moses Mendelssohn a fondat mișcarea intelectuală *Haskala* (din limba ebraică: „înțelepciune”, „educație”, „erudiție”) sau *Iluminismul evreiesc*, fiind promovate libertatea de gândire și curiozitatea științifică, reînnoirea culturală și morală a evreilor și integrarea acestora în viața socială, politică și culturală a statelor europene;

- 27 septembrie 1791 - în perioada Revoluției Franceze (1789-1799), prin adoptarea Legii privind drepturile civile ale evreilor, s-au acordat acestora drepturi civice individuale, dar nu și colective;

- secolul al XIX-lea - a fost marcat de lupta pentru emancipare a evreilor europeni și de reacția diverselor state la „*problema evreiască*” (asimilarea evreilor):

a. 1796-1891 - evreii au primit cetățenia în numeroase state europene: Olanda (1796), Grecia (1830), Regatul Unit (1866), Imperiul Austro-Ungar (1867), Germania (1869), Imperiul Otoman (1869), Italia (1870), Elveția (1874), Suedia (1891) și Norvegia (1891);

b. A doua jumătate a secolului al XIX-lea - ritmul lent în care evreii au fost dispuși să renunțe la identitatea lor și viteza cu care au avansat economic au dus la creșterea antisemitismului în state precum Franța (1855: teoria rasială a lui Arthur de Gobineau, care a susținut inferioritatea evreilor; 1894: Afacerea Dreyfus), Germania, Imperiul Austro-Ungar și Imperiul Rus (1881-1883, 1903-1905: masacre antievreiești) ⇒ 1882-1914 - 2.5 milioane de evrei au migrat în S.U.A. și Palestina.

- 1896-1897 - intelectualii evrei Moses Hess, Leon Pinsker și Theodor Herzl au lansat mișcarea politică sionistă, cu scopul de a întemeia un stat evreu pe teritoriul Palestinei otomane.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

<https://www.youtube.com/watch?v=n9XH0B80liQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=XTsWXTITp80>

Fișă de lucru: Evreii în epoca modernă

Citiți cu atenție textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „Mulți oameni se mândresc, cu prostie, aș spune, atunci când îi strigă pe evrei, câini, păcătoși sau cum îi mai numesc. (...) În pripă, ei își spun cei binecuvântați, iar celorlalți le spun blestemați. Astfel se comportă teologii din Koln, care sunt atât de fanatici, încât în articolele lor sau, mai bine spus, încercările lor nearticulate, îi numesc pe evrei blestemați. (...)

În scrisoarea către tânărul principe german, Johann Frederick, fiul electorului Saxoniei, intitulată Magnificat (1520), Luther afirmă că grația divină a lui Dumnezeu va continua să se manifeste asupra evreilor, din moment ce aceștia pot deveni, oricând, creștini.”

(Iulian Pruteanu-Isărescu, *Martin Luther și evreii. Anii toleranței: 1514-1535*)

B. „Dragul meu Iosif, aș fi acceptat cu mare bucurie să intervin, atât personal, cât și în scris, pe lângă luminatul meu stăpân, așa cum scrierile mele de până acum au ajutat pe toți evreii. Dar pentru că oamenii tăi au folosit în alte scopuri serviciile mele și au făcut lucruri pe care, noi creștinii, pur și simplu, nu le mai putem suporta, ei înșiși m-au lăsat fără influența pe care aș fi putut să o exercit asupra principilor în apărarea voastră. Am susținut și susțin, în continuare, că evreii trebuie tratați cu bunătate, poate, astfel, Dumnezeu se va îndura și-i va aduce unde le este locul, la Mesia lor - dar nu prin bunăvoința sau influența mea.”

(Iulian Pruteanu-Isărescu, *Martin Luther și evreii. Anii toleranței: 1514-1535*)

1. Menționați, pe baza surselor A și B, o deosebire referitoare la atitudinea lui Martin Luther față de evrei.

2. Formulați, pe baza sursei A, un punct de vedere referitor la motivul care a stat la baza atitudinii lui Martin Luther față de evrei.

3. Formulați, pe baza sursei B, un punct de vedere privitor la motivul care l-a determinat pe Martin Luther să își schimbe atitudinea față de evrei.

BIBLIOGRAFIE:

1. Boșcodeală, Felicia Elena, Ciobanu, Loredana, Șerban, Nicolae, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Booklet, București, 2024.
2. Waldman, Felicia, Tudorancea, Anca, Cioflâncă, Adrian, Iancu, Carol, Radu, Adriana, Romandaș, Bogdan-Florin, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Corint Logistic, București, 2024.
3. Florian, Alexandru (coordonator), Boboc, Daniel, Drăgușin, Nicolae, Matei, Petre, Petrescu, Florin, Stan, Gabriel, Stanciu, Măriuca, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2024.
4. Soare, Aurel Constantin, Săvuță, Irina Ema, Rados, Maria, Căplescu, Iuliana Maria, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Litera, București, 2024.
5. Florea, Cosmin-Ionuț, Stan, Viorica, Țigău, Dragoș Lucian, *Istoria evreilor. Holocaustul: Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Sigma, București, 2024.
6. Attias, Jean-Christophe, Benbassa, Esther, *Larousse. Dicționar de civilizație iudaică*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999.
7. Johnson, Paul, *O istorie a evreilor*, Editura Humanitas, București, 2019.

